SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 623/2021-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [redacted], [redacted], [redacted], zastúpeného advokátskou kanceláriou [redacted], [redacted], proti postupu Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Žiline v konaní vedenom pod ČVS: ORP-290/2-VYS-ZA-2018, Okresnej prokuratúry Žilina, Krajskej prokuratúry v Žiline a Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, uzneseniu Okresného riaditeľstva Policajného zboru Žilina ČVS: ORP-290/2-VYS-ZA-2018 z 18. júna 2018 a uzneseniu prokurátorky Okresnej prokuratúry Žilina č. k. 2Pv 246/18/5511-14 zo 14. augusta 2018 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.
Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Z ústavnej sťažnosti sťažovateľa doručenej ústavnému súdu 8. februára 2019 vyplýva, že uznesením vyšetrovateľky Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Žiline (ďalej aj „OR PZ“) ČVS: ORP-290/2-VYS-ZA-2018 z 18. júna 2018 bolo sťažovateľovi vznesené obvinenie pre trestný čin zatajenia veci. Uznesenie sťažovateľ prevzal 3. júla 2018 a v ten istý deň požiadal vyšetrovateľku o nahliadnutie do vyšetrovacieho spisu. Vyšetrovateľka 4. júla 2018 žiadosť odmietla s odôvodnením, aby nedošlo k zmareniu alebo k podstatnému sťaženiu účelu trestného stíhania. Sťažovateľ opakovane neúspešne žiadal o nahliadnutie do spisu žiadosťami zo 4. júla 2018, 12. júla 2018 a 18. júla 2018.

2. Na základe podnetu sťažovateľa dozorujúca prokurátorka preskúmala postup vyšetrovateľky a prípisom č. k. 2Pv/246/18 zo 14. augusta 2018 sťažovateľovi oznámila, že vyšetrovateľka svoj postup riadne zdôvodnila konkrétnymi skutočnosťami a zamýšľaným procesným postupom a nezistila pochybenia.

3. Sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu o vznesení obvinenia prokurátorka Okresnej prokuratúry Žilina uznesením č. k. 2Pv/246/18/5511-14 zo 14. augusta 2018 (ďalej aj „uznesenie prokurátorky“) zamietla ako nedôvodnú.

4. Na žiadosť sťažovateľa z 21. augusta 2018 vyšetrovateľka prípisom z 30. augusta 2018 oznámila, že právo nazerať do vyšetrovacieho spisu odmieta z dôvodu, aby nedošlo k zmareniu alebo k podstatnému sťaženiu účelu trestného konania.

5. Sťažovateľ podal na Krajskej prokuratúre v Žiline žiadosť o preskúmanie postupu vyšetrovateľky a prokurátorky Okresnej prokuratúry Žilina v dotknutej trestnej veci. Prokurátor Krajskej prokuratúry v Žiline podaním z 2. októbra 2018 sťažovateľovi oznámil, že preskúmal postup vyšetrovateľky a prokurátorky Okresnej prokuratúry Žilina pri odmietnutí práva obvineného na nazretie do spisu, a s odôvodnením, že v danom prípade vyšetrovací spis obsahoval také dôkazy, ktoré z hľadiska taktiky výsluchu obvineného a jeho autentickosti nebolo správne obvinenému sprístupniť ešte pred jeho výsluchom, žiadosť sťažovateľa odložil bez prijatia opatrení.

6. Podaním z 13. septembra 2018 adresovaným na Generálnu prokuratúru Slovenskej republiky podľa § 363 Trestného poriadku sťažovateľ navrhol zrušiť právoplatné uznesenie o vznesení obvinenia, ako aj uznesenie prokurátorky. V návrhu tiež namietal porušenie práva na nahliadnutie do vyšetrovacieho spisu ako čiastkového práva na obhajobu.

7. Generálny prokurátor Slovenskej republiky upovedomením z 9. januára 2019 sťažovateľovi oznámil, že neboli zistené dôvody na zrušenie už označených rozhodnutí.

8. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti, teda 8 mesiacov od vznesenia obvinenia, nebol sťažovateľ vypočutý a rovnako 8 mesiacov mu nebolo umožnené nahliadnuť do vyšetrovacieho spisu.

II.
Argumentácia sťažovateľa

9. Podľa názoru sťažovateľa nie je zákonom akceptovateľné odoprieť právo obvinenému, resp. jeho obhajcovi nahliadnuť do vyšetrovacieho spisu vo vzťahu k celému vyšetrovaciemu spisu na dobu neurčitú (bez bližšej špecifikácie, kedy odpadnú dôvody) a bez riadneho – preskúmateľného odôvodnenia takéhoto postupu. Len zo všeobecného konštatovania *„mohlo by dôjsť k zmareniu alebo sťaženiu dosiahnutia účelu trestného konania“* nemožno ustáliť závažnosť dôvodov. Sťažovateľ poukazuje na to, že orgány činné v trestnom konaní dosiaľ neuviedli závažné dôvody, ktoré by podľa § 69 Trestného poriadku odôvodňovali odopretie práva nahliadnuť do spisu.

10. Sťažovateľ poukazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESĽP“), ktorá v rozsudku Rowe a Davis proti Spojenému Kráľovstvu zo 16. februára 2000, sťažnosť č. 28901/95 vyžaduje, aby orgány činné v trestnom konaní oznámili obhajobe všetky relevantné dôkazy, ktoré majú k dispozícii, ako v prospech, tak aj v neprospech obvineného. Toto právo síce nie je absolútne, pretože v trestnom konaní môžu existovať konkurujúce záujmy ako národná bezpečnosť, nevyhnutnosť chrániť svedkov riskujúcich represiu alebo utajenie policajných metód vyhľadávania trestných činov, ktoré musia byť porovnané so záujmami obvineného, avšak z hľadiska čl. 6 ods. 1 dohovoru sú legitímne iba tie opatrenia obmedzujúce právo obhajoby, ktoré sú absolútne nevyhnutné.

11. Porušitelia existenciu takýchto dôvodov a opatrení na odopretie tohto práva ani netvrdia, čo vyplýva aj z prípisu Krajskej prokuratúry v Žiline, ktorá uviedla, že *„v danom prípade vyšetrovací spis obsahoval také dôkazy, ktoré z hľadiska taktiky výsluchu obvineného a jeho autentickosti nebolo správne obvinenému sprístupniť ešte pred jeho výsluchom“*. Podľa sťažovateľa takéto odôvodnenie odopretia práva obvineného jednoznačne potvrdzuje záver, že závažné dôvody na odopretie práva obvineného jednoducho neexistujú a nie je možné akceptovať stav tvrdený porušovateľmi, že vyšetrovacia taktika bez ďalšieho zakladá dôvod na odopretie práva tak, že obvinenému je odopretý prístup k celému vyšetrovaciemu spisu. Ak by bolo možné takúto situáciu čo i len pripustiť, znamenalo by to v praxi taký stav, že s odvolaním sa na vyšetrovaciu taktiku by bolo možné každému obvinenému odoprieť jeho právo svojvoľne a z nepreskúmateľných dôvodov. Práve takémuto svojvoľnému výkladu má čl. 6 ods. 1 dohovoru za cieľ zabrániť, keď podmienkou odopretia práva môže byť len legitímne opatrenie, ktoré je nevyhnutné, čo v tomto prípade preukázateľne splnené nie je. Je teda neprípustný, neakceptovateľný stav, aby obvinený realizoval svoje právo na obhajobu sám alebo prostredníctvom svojho obhajcu bez vedomosti o obsahu spisu.

12. Takýmto postupom orgánov činných v trestnom konaní bolo obvinenému znemožnené pripraviť si kvalifikovanú obhajobu a túto aj právne relevantným spôsobom (sťažnosť) aj predniesť. V takomto prípade mu teda bolo upreté právo na efektívnu obranu proti uzneseniu o vznesení obvinenia, nemôže sa kvalifikovane pripraviť na výsluch obvineného, vyjadrovať sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu a iné, teda plne realizovať všetky svoje práva na obhajobu sám alebo prostredníctvom obhajcu. Do spisu odmietajú umožniť nahliadnuť už 8 mesiacov, týmto je narušená aj rovnosť zbraní medzi obvineným na jednej strane a prokurátorom na strane druhej.

13. ESĽP zastáva názor, podľa ktorého poskytnutie úplných a podrobných informácií týkajúcich sa obvinenia proti obvinenému je základným predpokladom pre zabezpečenie spravodlivého procesu (pozri Pélissier and Sassi proti Francúzsku, č. 2544/94, § 51, 52, ECHR 1999-II). Primeranosť informácií sa musí posudzovať vo vzťahu k pododseku podľa čl. 6 ods. 3 písm. b), ktorý každému priznáva právo na primeraný čas a prostriedky na prípravu ich obhajoby a so zreteľom na všeobecnejšie právo na spravodlivé súdne konanie obsiahnuté v odseku 1 článku 6 (pozri už citovaný rozsudok vo veci Pélissier and Sassi proti Francúzsku, č. 2544/94, § 54, ECHR 1999).

14. Podľa sťažovateľa je skutková veta uznesenia o vznesení obvinenia veľmi všeobecná, bez akéhokoľvek jej odôvodnenia v odôvodnení uznesenia o vznesení obvinenia a nepredstavuje ani len minimálne, nieto ešte vyžadované podrobné oboznámenie obvineného s povahou obvinenia proti nemu. Znenie skutkovej vety zakladá nepreskúmateľnosť a arbitrárnosť tak uznesenia o vznesení obvinenia, ako aj uznesenia prokurátora, čo je dôvodom na ich zrušenie.

15. Na základe uvedeného sa sťažovateľ domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. a) a b) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupmi a uzneseniami označenými v záhlaví tohto uznesenia.

III.
Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

III.1. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom a uznesením OR PZ o vznesení obvinenia, postupom a uznesením prokurátora:

16. Ústavný súd poukazuje na to, že jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je založená na princípe subsidiarity. Zmysel a účel tohto princípu spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Koncepcia konania o ústavnej sťažnosti je založená na tom, že predstavuje subsidiárny procesný prostriedok na ochranu ústavou zaručených základných práv a slobôd. Ústavný súd nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov či iných orgánov verejnej moci, a nemôže preto nahrádzať ich činnosť. Jeho úlohou je v súlade s čl. 124 a nasl. ústavy ochrana ústavnosti, a nie tzv. bežnej zákonnosti, resp. protiprávnosti. Z tohto pohľadu je nevyhnutnou podmienkou konania, ktorá musí byť pred podaním ústavnej sťažnosti splnená, vyčerpanie všetkých procesných prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho práv poskytuje.

17. Sťažovateľ mal možnosť podať proti uzneseniu o vznesení obvinenia sťažnosť, ktorú možnosť využil a o sťažnosti rozhodla prokurátorka okresnej prokuratúry. Následne využil sťažovateľ možnosť danú mu § 363 Trestného poriadku a uznesenie prokurátorky napadol podaním adresovaným Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky, ktorá sa jeho návrhom zaoberala a o nej rozhodla.

18. Vo vzťahu k namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom OR PZ a okresnej prokuratúry, ktorým nezabezpečili, aby mohol sťažovateľ v konaní vedenom na OR PZ Žilina ČVS: ORP-290/2-VYS-ZA-2018 nahliadnuť do spisu, v tejto časti sťažnosti ústavný súd opätovne poukazuje na už uvedený princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu.

19. Vzhľadom na uvedené ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie.

III.3. K namietanému porušeniu práv sťažovateľa postupom Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky:

20. Z argumentácie sťažovateľa vyplýva, že orgány činné v trestnom konaní neumožnili sťažovateľovi ako obhajcovi nazrieť do vyšetrovacieho spisu, a preto nemohol získať relevantné informácie potrebné na prípravu obhajoby, resp. na riadne odôvodnenie sťažnosti proti uzneseniu o vznesení obvinenia. Generálna prokuratúra v odôvodnení napadnutého upovedomenia uviedla, že *„odmietnutie práva obvineného nazerať do spisu nemalo a ani nemohlo mať žiadny vplyv na zákonnosť a dôvodnosť uznesenia o vznesení obvinenia. Postup vyšetrovateľa PZ, ktorým podľa § 69 ods. 2 Trestného poriadku odmietol právo obvineného nazrieť do vyšetrovacieho spisu nasledoval až po vydaní samotného uznesenia o vznesení obvinenia, preto aj v prípade zistenia porušenia tohto práva obvineného zo strany vyšetrovateľa PZ by nebolo možné len na základe tohto zistenia konštatovať nezákonnosť uznesenia o vznesení obvinenia.“.* Z uvedeného dôvodu preto návrh sťažovateľa zamietla ako nedôvodnú podľa 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

21. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že v danom prípade sa sťažovateľ domáha, aby ústavný súd na základe ním namietaných pochybení orgánu činného v trestnom konaní už v počiatočnom štádiu trestného stíhania vyslovil porušenie ním uplatnených práv. V tejto súvislosti ústavný súd pripomína, že ústavné súdnictvo je vybudované predovšetkým na zásade preskúmavania právoplatne skončených vecí. V danej veci preto ani nepovažuje za potrebné obšírnejšie sa zaoberať argumentáciou sťažovateľa, pretože aj v prípade opodstatnenosti jeho tvrdení existujú možnosti nápravy v ďalšom priebehu trestného konania, na čo stabilne poukazuje vo svojej ustálenej judikatúre, podľa ktorej trestné konanie je od svojho začiatku až po koniec procesom, v rámci ktorého sa pri vykonávaní jednotlivých úkonov môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, ako aj v predmetnej veci konajúcich všeobecných súdov napravať, resp. korigovať jednotlivé pochybenia, ku ktorým došlo v predchádzajúcich štádiách trestného konania. Preto spravidla až po právoplatnom skončení trestného konania možno na ústavnom súde prostredníctvom sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy namietať také pochybenia príslušných orgánov verejnej moci, ktoré neboli odstránené v jeho dovtedajšom priebehu a ktoré mohli vo svojich dôsledkoch spôsobiť porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy (IV. ÚS 166/2010, II. ÚS 3/02, III. ÚS 18/04, IV. ÚS 76/05, IV. ÚS 220/07). Z toho dôvodu námietky sťažovateľa týkajúce sa porušenia jeho práv, ktoré v podstate smerujú k základu trestného obvinenia, treba v kontexte uvedeného považovať aj za predčasné.

22. V predmetnej trestnej veci sú to po skončení vyšetrovania všeobecné súdy s plnou jurisdikciou, v právomoci ktorých je posúdenie všetkých relevantných skutkových aj právnych okolností posudzovaného prípadu vrátane oprávnenia preskúmať zákonnosť a ústavnosť postupu orgánov prípravného konania v trestnej veci sťažovateľa predchádzajúcemu podaniu obžaloby (III. ÚS 75/05 alebo III. ÚS 109/05).

23. Procesné záruky zabezpečujúce zákonnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní a všeobecných súdov (prípadne ochranu pred jej porušením) pritom vyplývajú z II. časti (predsúdne konanie) tretej hlavy prvého oddielu (dozor prokurátora), ako aj III. časti (súdne konanie) druhej hlavy (preskúmanie a predbežné prejednanie obžaloby), prípadne šiestej hlavy (odvolanie a konanie o ňom) alebo ôsmej hlavy (mimoriadne opravné prostriedky) Trestného poriadku.

24. Napadnutý postup generálneho prokurátora je výsledkom aplikácie procesných predpisov a v okolnostiach prípadu sťažovateľa neviedol k porušeniu jeho základného práva. Okrem toho právna úprava trestného konania umožňuje sťažovateľovi aj v ďalšom jeho štádiu uplatniť právo na obhajobu právne účinným spôsobom, a tak sa brániť či už vznesenému obvineniu alebo podanej obžalobe. Trestné konanie je procesom, v rámci ktorého sa pri vykonávaní jednotlivých úkonov môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a všeobecných súdov napravať jednotlivé pochybenia, ku ktorým došlo v predchádzajúcich štádiách trestného konania, pričom takýmto pochybením je aj prípadná nedôvodnosť vzneseného obvinenia.

25. Generálna prokuratúra v napadnutom upovedomení konštatuje, že postup vyšetrovateľa bol preskúmaný prokurátorkou okresnej prokuratúry a následne prokurátorom krajskej prokuratúry, pričom pochybenia v postupe vyšetrovateľa zistené neboli. Sťažnostná argumentácia, v ktorej sťažovateľ namieta, že sa generálna prokuratúra vecou nezaoberala, preto nie je úplne zodpovedá skutočnosti. Ústavný súd nevylučuje, že aj také pochybenie, aké namieta sťažovateľ, môže mať za následok porušenie jeho práv, no so zreteľom na výsledkovú povahu prieskumu

ústavného súdu domnelým pochybeniam generálneho prokurátora chýba ústavnoprávny rozmer, čo viedlo k záveru o zjavnej neopodstatnenosti jeho ústavnej sťažnosti s následkom jej odmietnutia podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu